Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Leeftijdsgrens tabak
Inspectieresultaten 2017

Deze factsheet beschrijft de resultaten van het toezicht op naleving van de leeftijdsgrens in 2017.

Om de verkrijgbaarheid van tabak, e-sigaretten en kruidenrookproducten voor jongeren te beperken geldt voor de verkoop van deze producten een leeftijdsgrens van 18 jaar. De NVWA houdt toezicht op de naleving van deze wetgeving. Jaarlijks worden risicogerichte controles uitgevoerd bij de diverse verkooppunten om na te gaan of de verkopers zich aan de regels houden. Bij overtreding van de regels wordt handhavend opgetreden.

In deze factsheet worden de resultaten van de in 2017 uitgevoerde leeftijdsgrenscontroles weergegeven en toegelicht.

Wetgeving
Artikel 8 van de Tabaks- en rookwarenwet bepaalt, dat het verboden is tabaksproducten en aanverwante producten te verstrekken aan een persoon van wie niet is vastgesteld dat deze de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt. Deze vaststelling vindt plaats aan de hand van een officieel identiteitsbewijs.

Voor tabaksautomaten gelden aanvullende eisen. Deze zijn opgenomen in het Tabaks- en rookwarenbesluit. De NVWA controleert of de automaat:
- in het zicht staat van de exploitant of zijn personeel;
- niet buiten staat;
- voorzien is van een vergrendelingsmechanisme dat op een juiste wijze gebruikt wordt.

Achtergrond
Jaarlijks voert de NVWA leeftijdgrenscontroles uit met als doel de naleving van de wet- en regelgeving te bevorderen. Naast de interventies van de NVWA worden er andere instrumenten ingezet door andere organisaties die bijdragen aan deze doelstelling. Periodiek wordt nagegaan of het totale pakket aan activiteiten tot een hogere naleving leidt. In 2016 zijn de laatste onderzoeken in dit kader uitgevoerd door bureau Nuchter (mysteryshoponderzoek) en bureau Intraval (onderzoek aankoopgedrag jongeren). De NVWA richt haar toezicht mede in op basis van de resultaten van deze onderzoeken.

Werkwijze

De leeftijdsgrenscontroles worden uitgevoerd door jonge NVWA-toezichthouders (het flexteam). De controles worden risicogericht uitgevoerd bij verschillende soorten bedrijven , zoals supermarkten, tankstations, tabaksspeciaalzaken, horecabedrijven en evenementen. Bij de selectie van de te controleren bedrijven gaan de toezichthouders op zoek naar locaties waar jongeren zich in bepaalde tijdvakken bevinden en mogelijk tabak en e-sigaretten gaan kopen. Dit kan bijvoorbeeld in de buurt van een school zijn tijdens pauzes of na schooltijd, of op/in de nabijheid van een evenement of een uitgaansgebied. Ook spreken de toezichthouders jeugd aan op straat om informatie te verzamelen over locaties waar jongeren tabak kopen. Daarnaast worden controles uitgevoerd naar aanleiding van meldingen en signalen.

De controle wordt op een onopvallende wijze uitgevoerd. Tijdens deze controles wordt beoordeeld of de ondernemer zich aan de leeftijdsgrens houdt bij de verkoop van tabak en e-sigaretten. In geval van een overtreding wordt een boete opgelegd. Wordt bij een bedrijf 3 maal in 12 maanden een overtreding geconstateerd, dan wordt de verkoop van tabak en e-sigaretten stilgelegd (three-strikes-out). De duur van de stillegging is afhankelijk van het type bedrijf en of de verkoop reeds eerder is stilgelegd. Naast het repressieve toezicht wordt gebruik gemaakt van de interventie 'Positieve terugkoppeling'. In specifieke actiemaanden krijgen verkopers die tijdens een controle van de NVWA de leeftijd van jonge kopers op een juiste wijze vaststellen een compliment in de vorm van een NIX-kaart.

Vindt de verkoop van tabaksproducten plaats via een automaat, dan wordt ook gecontroleerd of de tabaksautomaat voldoet aan de eisen, zoals beschreven in het Tabaks- en rookwarenbesluit. Bij overtreding wordt afhankelijk van de ernst een boete of een schriftelijk waarschuwing opgemaakt. Deze controles zijn uitgevoerd door het flexteam tijdens de leeftijdsgrenscontrole en door de horeca-inspecteurs tijdens rookcontroles en voedselveiligheidscontroles.

Het is verboden op basis van de Tabaks- en rookwarenwet sigaretten los te verkopen. Dit aspect wordt ook meegenomen tijdens de controles. Bij overtreding wordt een boete opgelegd.

Resultaten

In 2017 zijn er 3.829 risicogerichte leeftijdsgrenscontroles uitgevoerd. Het betrof controles waar daadwerkelijk jeugd aanwezig was. Tijdens deze controles is 682 keer waargenomen dat een persoon, die niet onmiskenbaar de leeftijd van 18 jaar had bereikt, tabak/e-sigaretten probeerde te kopen (kooppoging). Tijdens een kooppoging kan beoordeeld worden of de verkoper op een correcte wijze de leeftijd van de koper vaststelt en vervolgens de verkoop weigert als de persoon nog geen 18 jaar blijkt te zijn. Bij 108 (16%) kooppogingen was er sprake van een overtreding, omdat de leeftijd van de koper, die niet onmiskenbaar 18 jaar was, niet (op een juiste wijze) werd vastgesteld. In deze gevallen zijn boetes opgelegd.

Bedrijfscategorie	Controles	Kooppoging	Maatregelen	
	n	n	n	%
Horeca	1091	130	32	25%
Levensmiddelenzaak	686	160	28	18%
Evenement	3	2	1	50%
Tabaksspeciaalzaken	844	164	25	15%
Tankstations	818	174	12	7%
Overige*	387	52	10	19%
Totaal	**3829**	**682**	**108**	**16%**

Tabel 1: Resultaten leeftijdsgrensinspecties

**Onder deze categorie vallen onder andere videotheken, kiosken, bel/internetwinkels, e-sigarettenwinkels en drogisterijen.*

Het maatregelpercentage verschilt per branche. Dit percentage is, net als het voorgaande jaar, het hoogst bij de horeca, waar bij 25% van de kooppogingen een boete is opgelegd. Het grootste deel van de inspecties in de horeca is uitgevoerd bij cafetaria's. De categorie levensmiddelenzaken bestaat uit supermarkten en avond- en buurtwinkels. Van de 28 boetes bij levensmiddelenzaken is het merendeel opgemaakt bij avondwinkels en kleinere buurtwinkels. Eén boete werd opgelegd bij een ketensupermarkt.
Bij tabaksspeciaalzaken is het gemiddelde maatregelpercentage 15%. Wat hierbij opgemerkt wordt is dat het maatregelpercentage bij tabaksspeciaalzaken welke onderdeel zijn van een grotere keten of formule lager is (10%) dan bij speciaalzaken die geen onderdeel vormen van een grotere keten of formule (23%). Bij tankstations is het maatregelpercentage met 7% het laagst.
Bij 12 van de in totaal 108 opgelegde boetes voor de leeftijdsgrens (11%) betrof het een verkoop via een tabaksautomaat.

Naast de bovengenoemde risicogerichte controles is 11 keer opgetreden voor het overtreden van de leeftijdsgrens tijdens andere controles. Dit was

onder andere bij 5 shishalounges tijdens een controle op het rookverbod.

Tabaksautomaten
Er is in 2017 bij 797 tabaksautomaten beoordeeld of deze aan de eisen van het Tabaks- en rookwarenbesluit voldeden. Er zijn 24 boetes (3%) en 172 schriftelijke waarschuwingen (22%) opgemaakt. Het merendeel van de overtredingen betrof het niet in het zicht staan van de automaat. De toename in het aantal schriftelijke waarschuwingen ten opzichte van 2016 (2016: 11%) kan mogelijk verklaard worden doordat een groot aantal controles is uitgevoerd tijdens voedselveiligheidscontroles en rookcontroles. Deze bedrijven zijn in 2016 buiten beeld gebleven omdat ze niet werden bezocht in het kader van de leeftijdsgrens tabak.

Losse verkoop
Tijdens de leeftijdsgrenscontroles is 14 keer geconstateerd dat er losse sigaretten werden verkocht. Hiervoor zijn boetes opgemaakt.

Three-strikes-out
In 2017 is de three strikes out maatregel 2 keer opgelegd. Het betrof twee verschillende bedrijven, beide tabaksspeciaalzaken.

Conclusie

In 2017 zijn er 3.829 leeftijdsgrenscontroles uitgevoerd, waarbij 108 boetes zijn opgelegd. Bij 2 bedrijven is de verkoop tijdelijk stilgelegd. In de horeca is het maatregelpercentage het hoogst. Bij 25% van de inspecties in de horeca, waar sprake was van een kooppoging door jongeren, is een boete opgelegd. Het betrof hier met name cafetaria's. Bij de supermarkten en de tabaksspeciaalzaken is een verschil waarneembaar tussen de bedrijven die onder formules vallen ten opzichte van de zelfstandig opererende bedrijven. Het maatregelpercentage is bij de tankstations het laagst (7%).

In 2018 wordt het risicogerichte toezicht op de leeftijdsgrens voortgezet, waarbij de cafetaria's, de avondwinkels/buurtwinkels en de zelfstandige tabaksspeciaalzaken een punt van aandacht zijn in het toezicht. De resultaten van de controles op automaten in 2017 geven aanleiding deze controles in 2018 voort te zetten.

Dit is een uitgave van:
Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
Catharijnesingel 59 | Postbus 43006 | 3540 AA Utrecht
www.nvwa.nl
februari 2018